

KONSEKVENSGREIING

KULTURMINNE OG KULTURMILJØ

Detaljregulering

LØVLAND BUSTADFELT

VERSJON: 27.02.17

Hornindal kommune

RÅDGJEVANDE ARKEOLOGAR

DOKUMENTINFORMASJON	
Tittel: Konsekvensutgreiing Detaljreguleringsplan Løvland – kulturminne og kulturmiljø	Dato: 27.02.17
Forfatter: Oddhild Dokset Engedal	Rapportnr:
Referanse: Engedal, O.D. 2017: Konsekvensutgreiing Reguleringsplan Løvland – kulturminne og kulturmiljø. <i>Rådgjevande Arkeologar. Rapport 2017.</i>	
Oppdragsgjevar: Nordplan	Kontaktperson oppdragsgjevar: May-Britt Drage Bakke, Nordplan
Samandrag: Rapporten greier ut konsekvensane av bustadbygging i planområdet for temaet kulturminne og kulturmiljø. I planområdet finst kulturhistoriske verdiar i form av anlegg og bygningar knytt til historisk gardsbusetjing like vest for planområdet. Dette er ein gardfjøs (K 2) og restar av ein steingard (K 3). I gardsunet vest for planområdet er det berre løa (K 1) som har kulturhistorisk verdi. Tiltaket er rekna samla å ha <i>liten negativ konsekvens</i> for kulturminne og kulturmiljø i området.	
Framsideillustrasjon: Løvland (foto Ø.E.).	
Produsert av: RÅDGJEVANDE ARKEOLOGAR ANS 6953 Leirvik i Sogn Tlf. 91329417 / 95882320	

INNHALD

Innhald.....	3
Figurliste	5
1. Innleiing.....	6
2. Samandrag.....	7
3. Teori og metode.....	8
3.1 Kulturminne - definisjonar	8
3.1.1 Kulturminne	8
3.1.2 Automatisk freda kulturminne.....	8
3.2.3 Nyare tids kulturminne	9
3.2 Kulturminne - Forvalting og ansvarsfordeling.....	9
3.2.1 Forvalting	9
3.2.2 Ansvarsfordeling.....	9
3.2.3 Nasjonale, regionale og lokale målsetjingar for forvalting.....	10
3.3 Metodikk Statens vegvesen handbok V712	11
3.3.1 Verdi	12
3.3.2 Omfang	13
3.3.3 Konsekvensar	14
3.4 Definisjon av plan- og influensområde	15
3.5 Datagrunnlag	15
4. Kulturhistorisk bakgrunn.....	16
4.1 Eldre tid.....	16
4.2 Nyare tid	18
4.3 Hornindal og planområdet.....	19
5. Kulturmiljø og verdivurdering.....	21
5.1 K 1: Løe på Løvland.....	21
Verdivurdering.....	21
5.2 K 2: Løvlandgardfjøs.....	22
Verdivurdering.....	23
5.3. K 3: Steingard	23
Verdivurdering.....	23
5.4. K 4: Hogagardfjøs.....	24
Verdivurdering.....	24

5.5. KM 1: Spor etter husmannsplass.....	25
Verdivurdering	25
6. Omfang- og konsekvensvurdering	26
6.1 0-alternativet.....	27
6.2 K 1	27
6.3 K 2	27
6.4 K 3	28
6.5 K 4 og KM 1	28
7. Samanstilling.....	29
8. Vurdering av potensial for funn av automatisk freda kulturminne	30
9. Avbøtande tiltak.....	31
10. Kjelder	32
Kjelder på internett.....	32
Skriftlege kjelder	32
11. Vedlegg A: Temakart kulturminne og kulturmiljø	33
12. Vedlegg B: Kart for funnpotensial.....	33

FIGURLISTE

Fig. 1. Samanfattande tabell for konsekvens.....	7
Fig. 2. Nasjonale målsetjingar.....	10
Fig. 4. Verdien av dei einskilte kulturminna/-miljøa vert vist på ein trinnlaus skala.....	12
Fig. 5. Kriterium for verdivurdering, frå Statens vegvesen handbok v-712.....	13
Fig. 6. Skala for omfang	13
Fig. 7. Kriterium for vurdering av omfang, frå Statens vegvesen handbok v-712.....	14
Fig. 8. "Konsekvensvifta".....	14
Fig. 9. Oppsummering av konsekvensalternativ og tilhøyrande symbol.	15
Fig. 10. Kjeldebruk.	15
Fig. 10. Tidslinje: dei vanlegaste periodenamna, forkortingar og tidfesting i vanlege kalenderår og C-14 år.....	16
Fig. 12. Gardstunet på Løvland med K1, SEFRAK id nr 1444102110.....	21
Fig. 13. K 2, gardfjøs i planområdet.....	22
Fig. 14. K 2, gardfjøs i planområdet.....	22
Fig. 15. K 3, steingard.....	23
Fig. 16. K4, SEFRAK id nr 1444102113.....	24
Fig. 17. Planutkasta som ligg til grunn for vurderingane av omfang og konsekvens.....	26
Fig. 18. Samanfattande tabell for konsekvens.....	29

1. INNLEIING

Denne konsekvensutgreiinga er utført av Rådgjevande Arkeologar for Nordplan AS.

Synfaring vart gjort av Ørjan Engedal 30.07.2015. Oddhild Dokset Engedal har vore oppdragsleiar, og Ørjan Engedal har kvalitetssikra arbeidet. Alle foto er tekne av Ørjan Engedal, om ikkje anna er nemnt.

Oddhild Dokset Engedal

Oppdragsleiar

Ørjan Engedal

Kvalitetssikring

2. SAMANDRAG

Rapporten greier ut konsekvensane av bustadbygging i planområdet for temaet kulturminne og kulturmiljø. I planområdet finst kulturhistoriske verdier i form av anlegg og bygningar knytt til historisk gardsbusetjing like vest for planområdet. Dette er ein gardfjøs (K 2) og restar av ein steingard (K 3). I gardstunet vest for planområdet er det berre løa (K 1) som har kulturhistorisk verdi. Tiltaket er rekna samla å ha liten negativ konsekvens for kulturminne og kulturmiljø i området.

ALT.	KULTUR-MILJØ	KONSEKVENNS		SUM KONSEKVENNS		RANGERING
0	ALLE	UBETYDELEG	0	UBETYDELEG	0	1
1	K 1	UBETYDELEG-LITEN NEGATIV	0/-	LITEN NEGATIV	-	2
1	K 2	LITEN NEGATIV	-			
1	K 3	LITEN NEGATIV	-			
1	K 4	UBETYDELEG	0			
1	KM 1	UBETYDELEG	0			

Fig. 1. Samanfattande tabell for konsekvens.

3. TEORI OG METODE

3.1 KULTURMINNE - DEFINISJONAR

3.1.1 KULTURMINNE

Kulturminnelova (LOV 1978 nr. 50 Lov om kulturminne) definerer **kulturminne** som: «alle spor etter menneskelig aktivitet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til»

Når eit eller fleire kulturminne inngår i ein vidare heilskap eller samanheng, kan ein tale om eit **kulturmiljø**. Vurderingar av kulturhistorie, tidsdjupne, einskilde kulturminne og landskap ligg til grunn når eit kulturmiljø vert definert og avgrensa.

Ein skil også mellom **faste-** og **lause kulturminne**. Faste kulturminne er gjerne nettopp faste og integrerte i landskapet – som ein steingard, ei gravrøys eller ei kokegrop. Sjølv om dei let seg flytte, reknar ein óg ståande bautasteinar og steinkrossar til denne kategorien. Lause kulturminne er dei som kan skiljast frå landskapet og setjast i ein monter i eit museum – som ein pilspiss, eit vevlodd eller eit klesplagg.

Ein skil óg mellom kulturminne som er synlege på overflata, og slike som ikkje er det. **Synlege kulturminne** kan vere t.d. steingardar, ruinar eller helleristingar. **Ikkje-synlege kulturminne** er slike som er skjulte under sand, grus, stein, jord, torv eller anna vegetasjon. I prinsippet kan alle typar kulturminne finnast slik, men det er ofte tale om eldstader, steinsetjingar, pløyespor, graver eller bygningspor. Ei §9 undersøking, dvs. ei overflaterregistrering eller registrering med prøvestikk og sjakter, i regi av fylkeskommunen, har som hovudmål å kartlegge slike ikkje-synlege, eller ikkje kjende-, kulturminne i eit utbyggingsområde. Ein reknar med at berre kring 10% av dei automatisk freda kulturminna er kjende i dag – resten finst, men er vanskeleg- eller ikkje synlege, eller av andre grunnar ikkje kjende.

Grunnlaget for å verne kulturminne er at dei har verdi som:

- kjelder til kunnskap
- grunnlag for oppleving
- ressurs for bruk

Automatisk freda kulturminne og kulturminne freda gjennom vedtak har i utgangspunktet alltid høg verdi.

3.1.2 AUTOMATISK FREDA KULTURMINNE

Kulturminnelova (LOV 1978 nr. 50 Lov om kulturminne) gjev visse kulturminne eit automatisk vern, dvs. at dei er automatisk freda. Dette gjeld alle kjende og ukjende kulturminne eldre enn 1537 (reformasjonen), ståande bygg og myntar eldre enn 1650, kulturminne i sjø, vatn og vassdrag eldre enn 100 år, og samiske kulturminne eldre enn 100 år. Om ikkje anna er bestemt av vernestyresmaktene, gjeld fredinga sjølve

kulturminnet og ei sone på 5m rundt kulturminnet. Andre kulturminnekategoriar kan fredast ved særskilde vedtak, og ein talar då om vedtaksfreda kulturminne. *Automatisk freda kulturminne, førreformatoriske kulturminne og fornminne* vert brukte synonymt i mange samanhengar.

3.2.3 NYARE TIDS KULTURMINNE

Med nyare tids kulturminne meiner ein kulturminne yngre enn 1537 (reformasjonen). I røynda finst det ikkje ei nedre tidsavgrensing for kulturminne. Med unntak av ståande bygg og myntar eldre enn 1650, kulturminne i sjø, vatn og vassdrag eldre enn 100 år, og samiske kulturminne eldre enn 100 år, har nyare tids kulturminne ikkje automatisk vern. Gjennom vedtak kan Riksantikvaren også frede nyare tids kulturminne.

3.2 KULTURMINNE - FORVALTING OG ANSVARSFORDELING

3.2.1 FORVALTING

Kulturminnelova §9 slær fast at før utbygging kan starte skal det undersøkast om tiltaket kan komme i konflikt med til no ukjende automatisk freda kulturminne. Desse undersøkingane vert omtala som **§9 undersøkingar** eller **registreringar**, og inneber ofte **prøvestikking** (50cm x 50 cm manuelt gravne testruter) og/eller **sjakting** (3m breie sjakter gravne med gravemaskin). Om tiltak, t.d. eit byggeprosjekt, kjem i konflikt med automatisk freda kulturminne, må planane endrast eller det må søkjast om **dispensasjon** frå kulturminnelova. Ein slik dispensasjon vert ofte gjeven med krav om at dei aktuelle kulturminna skal granskast og dokumenterast før tiltaket kan setjast i gang. Ei slik fullskala gransking er det som vert omtala som ei **arkeologisk gransking** eller **arkeologisk utgraving**.

3.2.2 ANSVARSFORDELING

Forskrift om fagleg ansvarsfordeling mv. etter kulturminnelova §6, fast kva instansar som har plikt og mynde til å utføre dei sentrale oppgåvene i kulturminneforvaltinga.

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvalting og er fagleg rådgjevar for miljøverndepartementet i utforming av den statlege kulturminnepolitikken. Riksantikvaren er såleis øvste faglege styresmakt i forvaltinga, og er den som kan gje dispensasjon frå kulturminnelova.

Registrering, dvs. §9 undersøkingar, skal utførast av-, eller på oppdrag for-, Fylkeskommunen eller Sametinget, i dette tilfellet **Sogn og Fjordane fylkeskommune (og Sjøfartsmuseet i Bergen)**.

Om dispensasjon vert gjeven, med krav om at kulturminnet skal granskast før utbygging kan starte, skal denne granskinga utførast av eitt av forvaltingsmusea, i dette tilfellet **Universitetsmuseet i Bergen, Sjøfartsmuseet i Bergen**.

3.2.3 NASJONALE, REGIONALE OG LOKALE MÅLSETJINGAR FOR FORVALTING

§1 i Kulturminnelova av 9. juni 1978, slær fast fylgjande formål med lova:

”Kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjon skal vernes både som del av vår kulturarv og identitet og som ledd i en helhetlig miljø- og ressursforvaltning. Det er et nasjonalt ansvar å ivareta disse ressurser som vitenskapelig kildemateriale og som varig grunnlag for nålevende og fremtidige generasjoners opplevelse, selvforståelse, trivsel og virksomhet”.

Utover retningslinene i Kulturminnelova er dagens kulturminnepolitikk tufta på føringar i stortingsmelding nr. 16 (2004-2005) «Leve med kulturminner», med særskilt vedlegg NOU 2002: «1 Fortid former framtid». Her vert fylgjande målsetjingar skissert:

Nasjonalt strategisk mål:	Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljøer skal forvaltes og tas vare på som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljøer skal tas vare på i et langsiktig perspektiv
Nasjonalt resultatmål 1	Det årlige tapet av verneverdige kulturminner og kulturmiljøer som følge av at de fjernes, ødelegges eller forfaller, skal minimaliseres. Innen 2020 skal tapet ikke overstige 0,5 prosent årlig.
Nasjonalt resultatmål 2	Fredete og fredningsverdige kulturminner og kulturmiljøer skal være sikret og ha ordinært vedlikeholds nivå innen 2020
Nasjonalt resultatmål 3	Den geografiske, sosiale, etniske, næringsmessige og tidsmessige bredden i de varig vernete kulturminnene og kulturmiljøene skal bli bedre, og et representativt utvalg skal være fredet innen 2020.

Fig. 2. Nasjonale målsetjingar.

I det strategiske målet ligg altså ei avgrensing av *kva* som skal takast vare på: ”Et **representativt utvalg** av kulturminner og kulturmiljøer [...]». I nasj. res.måls. 1 vert det signalisert ei strammare line i høve til tap av verneverdige kulturminne og kulturmiljø: «Det årlige tapet [...] skal **minimaliseres**».

På regionalt plan gjeld eventuelle fylkesplanar som omhandlar kulturminne. Sogn og Fjordane vedtok «Kulturstrategi 2015-2018» den 25.11.2014. Dette er det overordna styringsdokumentet for fylkeskommunen sitt kulturarbeid. Fylkeskommunen vil i planperioden ha særleg fokus på tre område: frivillig sektor, kulturarv og profesjonell kunst og kultur. For kulturarv er fylgjande målsetjing lista opp:

- Styrke utvikling og forvaltning av kulturminneressursane. Arbeidet med offentlege og private arkiv, verdiskapingsprosjekt og lokale kulturminneplanar er særleg vektlagt i verksemda retta inn mot kommunane og andre lokale aktørar.
- Ta vare på Sogn og Fjordane sine verdsarvområde.

- Saman med Gulen kommune forvalte tusenårsstaden Gulatinget som arnested for demokratiet.
- Sikre musea i fylke som vår felles hukommelse. Dei er samfunnsinstitusjonar med vekt på innsamling, forvaltning, forskning, formidling og diskusjon.
- Ta vare på det særeigne innan folkemusikk- og dansetradisjonane i fylket.

For å oppnå desse målsetjingane er følgjande strategiar vektlagt:

- Digital formidling
- Kunnskap og kompetanse
- Regional utviklar
- Samarbeid og partnerskap

På lokalt nivå er det mogleg for kommunane å skissere mål for forvaltning av kulturminne i kommuneplanen eller i særskilde tema/sektor/delplanar for kulturminne. Hornindal kommune har utarbeidd framlegg til ein slik temaplan (høyringsutkast, datert 19.04.16). I planen er det definert tre satsingsområde:

- A Hornindalvassdraget – kulturminne som knyter seg til vassdraget
- B Folkemusikk, sogn og dans
- C Viktige bygg, og stadar knytt til kulturarven

Ingen spesifikke kulturminne i eller tett opp til planområdet er inkluderte i kulturminneplanen. Bygningskategorien «gardfjøs» er lista opp, og følgjande tiltak er skissert for m.a. gardfjøsane (34.2, side 69):

«ein bør foreta ein gjennomgang og verdivurdering av bygga innan desse kategoriane og sørge for at representative bygg vert tekne vare på. Gjennom verdi-vurdering finn ein kva bygningar som kan representere dei ulike bygga (byggeskikk og funksjonar)».

3.3 METODIKK STATENS VEGVESEN HANDBOK V-712

Konsekvensutgreiinga er gjort i samsvar med metodikk for vurdering av ikkje prissette konsekvensar, skildra i Statens vegvesen handbok v-712. Metoden har tre steg. Første steget er å kartlegge og *verdivurdere* kulturminne og kulturmiljø innanfor plan- og influensområdet. Andre steget går ut på *omfangsvurdering*, og tredje steget er *konsekvensvurderinga*. Vidare har retningslinjer i Riksantikvaren sine rettleiarar *Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar* (2003) og *Kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Plan- og bygningsloven* (2010), vore rettleiande i vurderingane som er gjort.

3.3.1 VERDI

Kulturminnelova gjev ein vid definisjon på kva som er eit kulturminne og eit kulturmiljø. Dette tyder ikkje at alle kulturminne eller kulturmiljø kan eller skal vernast. Retningslinene for forvaltninga av kulturminne går ut på at mangfaldet av kulturminne og kulturmiljø skal takast vare på, og at eit representativt utval skal prioriterast for vern. Grunngevinga for å ta vare på kulturminne og kulturmiljø er at dei har verdi som *kjelde til kunnskap*, som *grunnlag for oppleving*, og som *bruksressurs*.

På denne bakgrunnen vert det i konsekvensutgreiinga gjort ei *verdivurdering* av dei ulike kulturminna/kulturmiljøa. Denne verdivurderinga er gjort i samsvar med kriteria lista i tabellen henta frå Statens vegvesen handbok v-712 og Riksantikvaren sin rettleiar (2003).

Fig. 3. Verdien av dei einskilde kulturminna/-miljøa vert vist på ein trinnlaus skala.

Type kulturmiljø	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Fornminner/samiske kulturminner (automatisk fredet)	-vanlig forekommende enkeltobjekter ute av opprinnelig sammenheng	-representative for epoken/funksjonen og inngår i en kontekst eller i et miljø med noe tidsdybde -steder det knytter seg tro/tradisjon	-sjeldent eller spesielt godt eksempel på epoken/-funksjonen og inngår i en svært viktig kontekst eller i et miljø med stor tidsdybde -spesielt viktige steder som det knytter seg tro/tradisjon til
Kulturmiljøer knyttet til primærnæringene (gårdsmiljøer/fiskebruk/småbruk og lignende)	-miljøet ligger ikke i opprinnelig kontekst -bygningstiljøet er vanlig forekommende eller inneholder bygninger som bryter med tunformen -inneholder bygninger av begrenset kulturhistorisk/arkitektonisk betydning	-miljøet ligger delvis i opprinnelig kontekst -enhetlig bygningstiljø som er representativt for regionen, men ikke lenger er vanlig og hvor tunformen er bevart -inneholder bygninger med kulturhistorisk/arkitektonisk betydning	-miljøet ligger i en opprinnelig kontekst -bygningstiljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken/-funksjonen og hvor tunformen er bevart -inneholder bygninger med stor kulturhistorisk/-arkitektonisk verdi
Kulturmiljøer i tettbygde områder (bymiljøer, boligområder)	-miljøet er vanlig forekommende eller er fragmentert -inneholder bygninger som har begrenset kulturhistorisk betydning	-enhetlig miljø som er representativ for epoken, men ikke lenger vanlig -inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter og/eller kulturhistorisk betydning	-enhetlig miljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken -inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter og/eller av svært stor kulturhistorisk betydning

Tekniske og industrielle kulturmiljøer og rester etter slike (industri/samferdsel)	-miljøet er vanlig forekommende -inneholder bygninger uten spesielle arkitektoniske kvaliteter	-miljøet er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig -inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter	-miljøet er sjeldent og et spesielt godt eksempel på epoken -inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter
Andre kulturmiljøer (miljøer knyttet til spesielle enkeltbygninger, kirker, kulturlandskap, parker og lignende)	-miljøet er vanlig forekommende og/eller fragmentert -bygninger uten spesielle kvaliteter -vanlig kulturlandskap med endret topografi	-miljø som er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig -bygninger/objekter med arkitektoniske/kunstneriske kvaliteter -vanlig kulturlandskap med noe endret topografi	-miljø som er sjeldent og/eller et særlig godt eksempel på epoken -bygninger/objekter med svært høy arkitektonisk/kunstnerisk kvalitet -sjeldent/gammelt kulturlandskap

Fig. 4. Kriterium for verdivurdering, frå Statens vegvesen handbok v-712.

3.3.2 OMFANG

Omfangsvurderingane er vurderingar av kor store negative eller positive endringar tiltaket vil medføre for dei einskilde kulturminna/kulturmiljøa. Omfanget vert vurdert i høve til 0-alternativet, og rangert på ein trinnlaus skala frå stort negativt til stort positivt, i samsvar med figuren under.

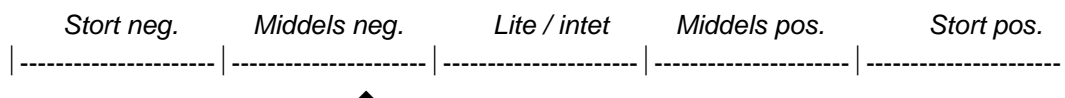

Fig. 5. Skala for omfang.

I vurderingane av omfang har me lagt til grunn kriteria i figuren under, henta frå Statens vegvesen handbok v-712.

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Kulturminner og – miljøers endring og lesbarhet	-Tiltaket vil i stor grad bedre forholdene for kulturminner/miljøer -Tiltaket vil i stor grad øke den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil bedre forholdene for kulturminner/miljøer -Tiltaket vil øke den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil stort sett ikke forandre kulturminner/miljøer -Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil medføre at kulturminner/miljøer blir skadet -Tiltaket vil redusere den historiske lesbarheten	-Tiltaket vil ødelegge kulturminner/miljøer -Tiltaket vil ødelegge den historiske lesbarheten
Historisk	-Tiltaket vil i	-Tiltaket vil styrke	-Tiltaket vil stort	-Tiltaket vil	-Tiltaket vil bryte

sammenheng og struktur	<p>stor grad styrke den historiske sammenheng n mellom kulturmiljøer og deres omgivelser</p> <p>-Tiltaket vil i stor grad forsterke historiske strukturer</p>	<p>den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser</p> <p>-Tiltaket vil forsterke historiske strukturer</p>	<p>sett ikke endre den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser</p> <p>-Tiltaket vil stort sett ikke endre historiske strukturer</p>	<p>svekke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser</p> <p>-Tiltaket vil redusere historiske strukturer</p>	<p>den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser</p> <p>-Tiltaket vil ødelegge historiske strukturer</p>
-------------------------------	---	--	--	--	---

Fig. 6. Kriterium for vurdering av omfang, frå Statens vegvesen handbok v-712.

3.3.3 KONSEKVENSAAR

Siste steget i konsekvensutgreiinga er å stille verdien av eit kulturminne/-miljø opp mot omfanget av endringar tiltaket vil føre med seg for dei einskilte kulturminna/-miljøa. Dette gjer me ved hjelp av "konsekvensvifta" i diagrammet under.

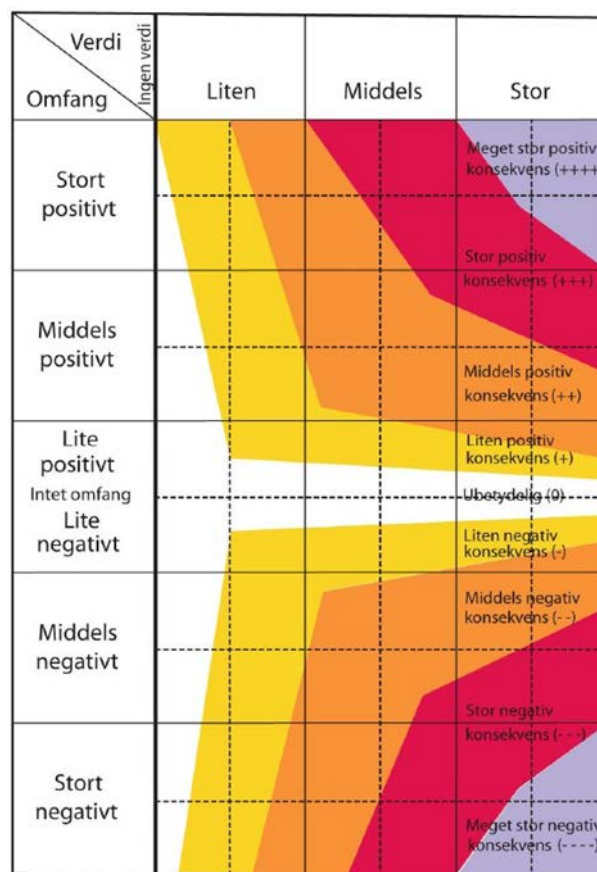

Fig. 7. "Konsekvensvifta".

Konsekvensvifta viser korleis verdi og omfang vert samanstilte for å vurdere konsekvens. Denne samanstillinga gjev resultat på ein skala frå meget negativ konsekvens til meget positiv konsekvens. Dei ulike kategoriane er illustrerte ved å bruke symbola "-" og "+".

Symbol	Beskrivelse
++++	Meget stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	Ubetydelig/ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Meget stor negativ konsekvens

Fig. 8. Oppsummering av konsekvensalternativ og tilhøyrande symbol.

3.4 DEFINISJON AV PLAN- OG INFLUENSOMRÅDE

Planområdet er alle dei område som vert direkte råka av arealbeslag av den planlagde utbygginga.

Influensområdet er areal utanfor det definerte planområdet, men som likevel vert påverka av tiltaket, til dømes gjennom visuell innverknad.

3.5 DATAGRUNNLAG

Utgreiinga samanfattar offentleg tilgjengeleg informasjon om kjende kulturminne i plan- og influensområdet.

Askeladden	Riksantikvaren sin landsomfattande fornminnedatabase. I omtale av kjende automatisk freda kulturminne refererer me til denne databasen med "ASK ID".
SEFRAK	Landsomfattande register over bygningar eldre enn 1900 og andre faste kulturminne yngre enn 1537 (data henta frå GisLink).
UNIMUS	Landsdelsmusea sine databasar over lause kulturminne (gjenstandar) integrerte i felles søkemotor (www.unimus.no).
Lokalhistorisk litteratur	Bygdebøker mm.
Arkeologisk faglitteratur	Oversiktsverk, spesiallitteratur, registreringsrapporter mm.

Fig. 9. Kjeldebruk.

Vidare har nettbaserte ortofoto, eldre og nye kart vore nytta, ma. Norge i bilder, Miljøstatus i Norge, Fylkesatlas Sogn og Fjordaen.

Synfaring av planområdet vart gjort 30.07.2015, i dels regn, dels skya opphaldsver.

4. KULTURHISTORISK BAKGRUNN

4.1 ELDRE TID

Då isen smelta etter siste istid vart det sett i gang eit innfløkt samspel mellom hav og land. Til den isfrie kysten kom så planter, dyr og dei første menneska. Den tunge breen hadde pressa ned landet, og utan denne børa byrja landet å heve seg. Samstundes gjorde alt smeltevatnet til at havnivået steig. Ei kartlegging av denne prosessen, dvs. kor høgt stranda låg til ei kvar tid, i ulike område, er avgjerande for at ein har klart å finne buplassane til menneska i steinalderen. Desse livnærte seg som jegrar og fiskarar og var nær knytte til strandsonen. Fangstbuplassar er også å finne i høgjellet.

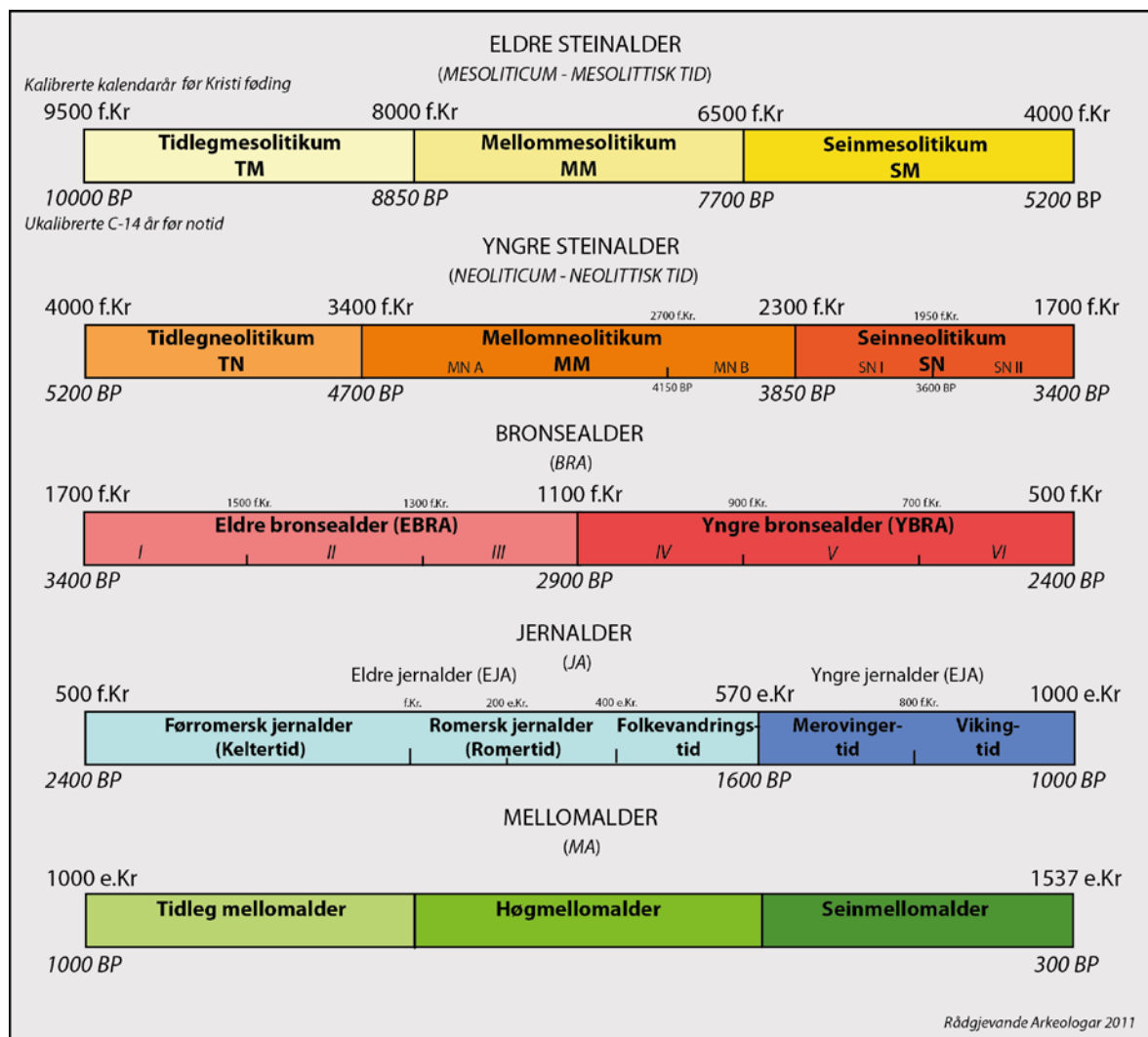

Fig. 10. Tidslinje: dei vanlegaste periodenamna, forkortingar og tidfesting i vanlege kalenderår og C-14 år.

Sjølv om menneska heldt fram med jakt og fiske fram i moderne tid, skjedde det eit sentralt skifte i økonomisk tilpassing i slutten av steinalderen. Då jordbruket fekk sitt gjennombrøt kring 2000 f.Kr., med større og meir solide hus, husdyr, åkrar, og gjerde, vart folk meir stadbundne enn før, og no bundne til dei gode jordbruksområda heller enn til stranda. Overgangen til jordbruk førte med seg ei lang rekkje nye kulturminnekategoriar, mange av dei lokaliserte til historisk innmark.

I bronsealderen vart jordbruket sterkare fundamentert og samfunna synest å verte meir komplekse med varehandel over lange avstandar, metallteknologi og ulik maktfordeling – noko som viser seg i dei store og prangande gravhaugane og gravrøysane frå denne perioden. Sjølv om ein kjenner få rike graver frå fyrste halvdel av eldre jernalder, veit me i dag at dette var ein ekspansjonsfase i jordbruk og busetjing som heldt fram utan opphald frå yngre bronsealder. Frå siste halvdel av den eldre jernalderen kjenner ein til ei mengd gravfunn, og ei rekkje gardsanlegg som sidan har lege øyde.

Rike gravfunn og skattefunn, i tillegg til skriftlege kjelder, kastar lys over den yngre jernalderen med vikingtid. Gardsanlegg er tvert om sær sjeldsynte, truleg fordi ein har hatt kontinuitet i tun frå yngre jernalder gjennom mellomalder og inn i nyare tid. Dette vil seie at husa og tuna frå vikingtid og mellomalder ligg i tunet til den historiske garden, og er slik ofte øydelagde. Med mellomalderen forsvinn dei heidenske gravrituala, og med dei ein viktig arkeologisk kjeldekategori. Mellomalderen utanfor mellomalderbyane og kyrkjestadane er dårleg kjend gjennom arkeologiske kjelder. Folkeauka som prega yngre jernalder heldt fram i mellomalderen, men frå omlag 1300 er det fleire teikn til stagnasjon og tilbakegang. Dette altså før den store krisa med Svartedauden frå 1349 og stadige pestutbrot framover. Pestane førte til eit hundreår med dramatisk nedgang i folketalet. Sjølv om pestane ikkje forsvant heilt før kring 1650, byrja folketalet å stige att noko før 1500. På denne tida låg mange gardar øyde, og nokre vart aldri tekne opp att. I røynda rudde også krisa grunnen for den rivande utviklinga på 1500-talet: jord var billeg og rikeleg og adelen var sterkt svekka.

I tidleg mellomalder, nokre stader kanskje i løpet av vikingtid, endra hus og tun seg: heller enn eitt stort og langt hus, bygde ein mange mindre hus med ulike funksjonar. Ei mogleg årsak var at lafteteknikken kom til, iallefall i våningshusa, og bruk av tømmer gjorde det like greit å byggje fleire små hus som eitt stort. Våningshuset, eller stova, var typisk timra, utan glas og med åre eller røykomn, og utan himling i taket, med ei ljore for røyk og lys i taket.

Allereie i vikingtid vart det knapt med jord på Vestlandet. Frå omlag 1150 vart bønder flest leiglendingar hjå dei store jordeigarane kyrkja, kloster og adel. Parallelt med dette vart trælehaldet avvikla. Utover i mellomalderen vart stadig fleire gardar delte opp i stadig fleire bruk. Desse brukarane hadde oftast husa samla i eit felles tun. På gardar med mange bruk fekk ein då det ein kallar klyngetun. Deling av einbølte gardar i fleire bruk, førte også til oppdeling av åkrar, bøar og beite, det ein kallar teigblanding. Teigblandinga hadde også negative sider som vart betre synleg etterkvart som fenomenet auka. Reiskapane på garden var i stor grad dei same som i yngre jernalder. Ei viktig nyvinning var vasskverna, men det er vanskeleg å vite i kva grad denne fanst utanfor byane, kloster og storgardane. Frå kvernsteinsbrota veit vi at produksjonen av handkverner heldt fram for fullt gjennom mellomalderen. Dei eldste skriftlege kjeldene er for mange bygder av lite verdi, og

arkeologiske granskingar av gardstun og hus frå mellomalder er særst sjeldsynte - resultatet vert difor at bygdene fell mellom to stolar i denne perioden.

4.2 NYARE TID

1537 fungerer som ei praktisk grense i kulturminneforvaltinga. Objekt eldre enn 1537 er automatisk freda. For ståande bygg er denne grensa 1649. Nyare tid er tvillaust den bolken med dei raskaste og mest gjennomgripande endringane - materielt og samfunnsmessig. Eit vesentleg bakteppe er den store folkeauka: 1500-talet var ein vekstperiode og henta inn og passerte folketalet frå før Svartedauden. Slutten av 1600-talet bar med seg stagnasjon og nedgang, medan 1700-talet vart ei betring att. Trass i kriseår tidleg på 1800-talet ser ein i dette hundreåret ein eksplosjon i folketalet, ei dobling frå ein million til to, i tillegg til at nesten ein million utvandra til Amerika.

Den industrielle revolusjonen og det store hamskiftet i jordbruket kan setjast som skiljevegg mellom det gamle og det nye. Mange stader gjorde ikkje maskinene inntog i sjølve jordbruket før etter siste krigen. I tillegg handla ikkje desse prosessane berre om maskiner og teknologi, dei var også vovne inn i vidare kulturelle, sosiale, politiske og åndelege skifte. I denne samanhengen er fokuset på dei materielle spora som vart sette.

Eitt er at gamle kategoriar vart gjorde i nytt formspråk - våningshusa, uthusa, sjøhusa, kyrkjene, båtane, vart bygde annleis. Folkeauken førte med seg framveksten av husmannsvesenet som nådde eit maksimum kring 1850, og var avvikla kring 1900. Husmannsvesenet førte mellom anna med seg spor av gardsdrift i randsonane kring dei gamle gardane. Den store eigedomsutskiftinga var ein sentral del av hamskiftet, og denne førte mellom anna til ei endring i plassering av hus og tun - gardane med mange bruk hadde hatt felles tun som kunne få nærast landsbypreg. Desse vart no splitta opp med eigne hus på eigne tun med eigne teigar samla kring. Mellom dei første store tekniske nyvinningane på bygdene var oppgangssaga. Men saga plank og bord var framleis dyrt, og det meste av sagbruksproduksjonen vart eksportert.

Eit anna moment er at det kjem nye kategoriar med nye funksjonar. Når det gjeld bygningar er slike som er meinte for nye typar felleskap viktige. Den nye tida er nettopp prega av framvekst av nye felleskap: misjonsrørsla, fråhaldsrørsla, målrørsla, lese- og samtalelag og ungdomslag. Og ein ukjend filosof skal ha sagt at: "hus byggjer lag" – ei fellesnemning for desse bygningane er gjerne foreiningshus. Eit anna kollektiv som kom til var skulen og skuleklassane. Etter Fastskulelova frå 1860 skulle alle norske born i skule, og skulen skulle i regelen vere ein fastskule og ikkje ein omgangsskule. Og med det sprang ein ny markant bygningstype opp i bygdene: skulehuset.

Andre verdskrigen med tysk okkupasjon av Noreg 1940-45 sette merke på Vestlandet - i einskildminne og folkeminne, og i landskapet. Båtar, hus og radioar vart kverrsette av okkupasjonsmakta, sjøfolk vart liggande ute heile krigen, matvarer vart rasjonerte, og nokre miste livet. Krigsminne i form av festningsverk er monumentale og godt synlege kulturminne. Dei er særleg pedagogiske i at føremålet oftast kan lesast og skjønast på staden: kanonstillingar plasserte i terrenget slik at ein kan rette eld mot trafikk langs kommunikasjonsårer. Dei var, og er framleis, kontroversielle med emne som: lokal bistand til arbeid på festningane og norske jenter som heldt seg med tyske soldatar på festningane.

Festningsverka er eit viktig kompliment til andre kjelder og anna kunnskap om andre verdskrigen. Det må også understrekast at krigsminne er av særleg nasjonal og internasjonal interesse. Forsvarsverka på Vestlandet var del av Festung Norwegen, og slik ein del av Atlantikwall (Atlanterhavsvollen) som strakte seg frå Nordkapp til Biscaya. Det er ei sterkt aukande interesse for festningsverka i Noreg og i Europa, som viser seg i ei rekkje nye forskning- og dokumentasjonsprosjekt.

4.3 HORNINDAL OG PLANOMRÅDET

Kalsedonbrota i utmarka på Ytrehorne er kanskje dei mest kjende førhistoriske kulturminna i Hornindal. Store haugar med avslag vitnar om intensiv aktivitet i lange tider. Kalsedon vart nytta som råstoff til våpen og reiskap alt i steinalderen, men trass arkeologiske undersøkingar, har ein ikkje klart å påvise aktivitet i desse brota lenger tilbake enn til førromersk jernalder (Pers med. Trond Løddøen). Ein kan likevel ikkje utelukke at brota kan vere eldre.

Det er elles kjent førhistoriske funn på fleire gardar i Hornindal. Gardane Ytrehorne, Lødemel, Bakke, Raudemel (Tomasgard), Løddøen og Grodås har alle opplysningar om graver frå jernalderen (Fett 1960). Dette syner oss at det har vore busetnad i sentrale delar av Hornindal, i iallfall, tilbake til jernalderen. Frå mellomalderen trer skriftlege kjelder inn og ein finn opplysningar om fleire av dei store gardane i bygda (www.dokpro.uio.no).

Gardsdrift har vore ein sentral næringsveg opp igjennom tidene. Før ein fekk gode kommunikasjonsårer inn til bygda var dei i stor grad avhengige av å vere sjølvforsynt og korndyrking var ein viktig del av økonomien til gardane (Kaldhol 1910). Utover mot 1900-talet endra dette seg og med opprettinga av eit eige meieri, vart- og er- mjølkeproduksjon den viktigaste næringa i landbruket.

Hornindal er elles kjend for sterke smedtradisjonar, og særleg smiing av ljåar (derav ljå som symbol i kommunevåpenet). Tradisjonen er kjent frå kjelder frå 1600-tallet, men kor langt attende tradisjonen går, veit ein ikkje. Det var vanleg med ei eller to smier på gardane og handverket gjekk i arv frå far til son. Utover 1900-talet vart jordbruket effektivisert og ljåen vart etter kvart bytt ut med slåmaskiner. Ljåen vart dermed mindre attraktiv som salsvare og talet på smedar i bygda minka drastisk på få år (Ytrehorn 1988).

Kommunesenteret i Hornindal er Grodås. Her er mellom anna kommunehuset, butikk og Raftevold Hotell. Raftevold Hotell vart bygd på mot slutten av 1860-åra, då dei første turistane tok til å komme.

Planområdet ligg nordaust for Hornindal kyrkje og Hornindal skule, i bakkane aust for E 39. Området har hellande terreng og både dyrka og udyrka mark. Den udyrka marka er steinete og lett skogkledd - truleg nytta som beitemark.

Planområdet ligg i hovudsak under matrikkelgarden Løddøen (gnr. 204), men trekanten lengst sør høyrer under Kirkhorne (gnr. 205). Delen under Løddøen gnr. 204 ligg vidare på br. 6

Løvland. Løvland vart skilt ut frå br. 4 i 1898. Eldste kjende brukaren på br. 4 er nemnd i 1563 (Os 1953:495). Tilgjengelege kjelder seier ikkje noko om kvar hovudtunet på br. 4 låg, men det er lite truleg at det låg i eller nær planområdet. Trekanten i sør ligg under br.1 Abelbakken/Abelbruket under Kirkhorne gnr. 205. Dette er hovudbruket på garden, og har såleis truleg stor tidsdjupne. Kirkhorne er fyrste gong nemnd i 1520. Sørleg del av planområdet ligg om lag 170m frå det sannsynlege gamletunet på bruket. Like vest for den sørlege trekanten av planområdet ligg tre objekt som vitnar om aktiviteten i nærområdet i nyare tid. Lengst vest av desse er murrestar som i stadnamnarkivet er nemnde som «Perlassen, restar etter mur, tidl.plass». Sørøst for desse ligg to ruinar registrerte i SEFRAC som ruinar etter løe (lade) og stovehus, begge daterte til 1700-talet.

Det er ikkje registrert verken faste, eller lause fornminne på Løvland, men på matrikkelgarden Løddøen, er det kjent at det har vore ein gravhaug frå yngre jernalder. Denne låg 5 m sør for stova på bruk 2. Gravhaugen vart fjerna i 1858 og det vart funne jarnsaker her (desse er tapte). Elles er det og gjort funn av ein kniv av jarn på dette bruket (B11220) (dokpro.uio.no). På Abelbakken/Abelbruket under Kirkhorne er det heller ikkje kjende faste fornminne, men det er gjort funn av eit bryneemne (truleg frå yngre jernalder-mellomalder) ved rydding av ei gammal tuft (B 13639).

Det er elles kjent få automatisk freda kulturminne i nærområdet til planområdet.

5. KULTURMILJØ OG VERDIVURDERING

5.1 K 1: LØE PÅ LØVLAND

Gardstunet til gbnr 204/6 har to ståande bygningar, våningshus og låve. Låven er registrert i SEFRAK med kode gul og datert til 1800-talet, siste kvartal (SEFRAK ID NR 14444102110). Våningshuset er under ombygging/restaurering.

SEFRAK	ID	1 444 102 110	(utdrag frå base, Rådgjevande Arkeologar)
Namn:	Løe (lade) På Løvland	Bygningstype:	Annen landbruksbygning
Tidfesting:	1875-1899	Byggstatus:	TB - Tatt i bruk
KODE:	▲ Annet SEFRAK-bygg		

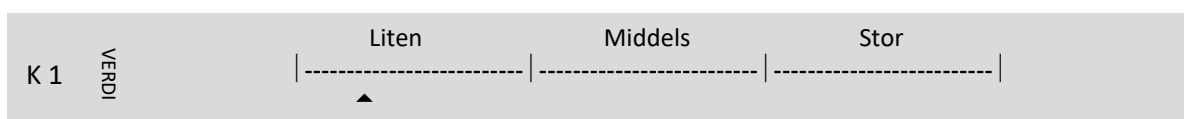

Fig. 11. Gardstunet på Løvland med K1, SEFRAK id nr 1444102110.

VERDIVURDERING

Det er låven på gardstunet som representerer den kulturhistoriske verdien her. Denne har fått nytt tak, elles er det gjort lite med denne. Den tekniske tilstanden er derimot særst dårleg.

Samla verdivurdering er liten verdi.

5.2 K 2: LØVLANDGARDFJØSEN

I utmarka står ein lafta gardfjøs på steinfundament (tørrmur), med torvtak. Dateringa er ukjent, men andre tilsvarande gardfjøsar i området er datert til 1800-tallet. Truleg kan også denne daterast til 1800-talet. Bygningen er ikkje registrert i SEFRAX. I stadnamnarkivet er bygningen nemnd som *Løvlandgardfjøs*.

Fig. 12. K 2, gardfjøs i planområdet.

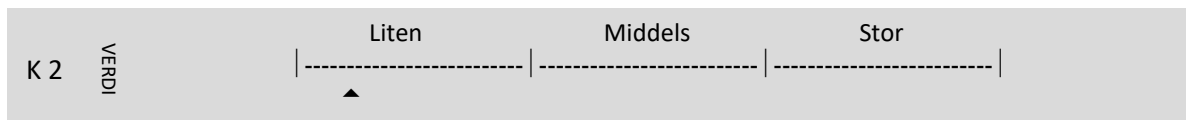

Fig. 13. K 2, gardfjøs i planområdet.

VERDIVURDERING

Gardfjøsene/utløa har rasa saman og er i svært dårleg teknisk stand. Bygningen har imidlertid stor grad av autentisitet. Den tekniske tilstanden gjer at bygningen er vurdert til å ha liten verdi.

Samla verdivurdering er liten verdi.

5.3. K 3: STEINGARD

Nordvest i planområdet er det ein steingard som skil innmark frå utmark. Steingarden er låg og med mosegrodde steinar.

Fig. 14. K 3, steingard.

VERDIVURDERING

Steingardar har tradisjonelt vore nytta som grensemarkørar mellom dei ulike gardane. I tillegg har dei også vore nytta som grensemarkørar mellom for eksempel innmark og utmark. Det er vanskeleg å datere steingardane, men dei er som regel rekna for å vere nyare tids kulturminne. Steingardar er ein vanleg kulturminnekategori i området.

Samla verdivurdering er liten verdi.

K 3	VERDI	Liten	Middels	Stor
		-----	-----	-----

5.4. K 4: HOGAGARDFJØSEN

Like utanfor planområdet, i nord, ligg ein gardfjøs. Denne er registrert i SEFRAK og datert til 1800-talet, siste kvartal (SEFRAK ID NR 1444102110). I stadnamnsarkivet er denne nemnd som *Hogagardfjøs*en (www.fylkesatlas.no).

SEFRAK	ID	1 444 102 113	(utdrag frå base, Rådgjevande Arkeologar)
Namn:	Gardfjøs, Lønsmarka.	Bygningstype:	Annen landbruksbygning
Tidfesting:	1875-1899	Byggstatus:	TB - Tatt i bruk
KODE:	▲ Annet SEFRAK-bygg		

Fig. 15. K4, SEFRAK id nr 1444102113.

VERDIVURDERING

Gardfjøs

Samla verdivurdering er liten verdi.

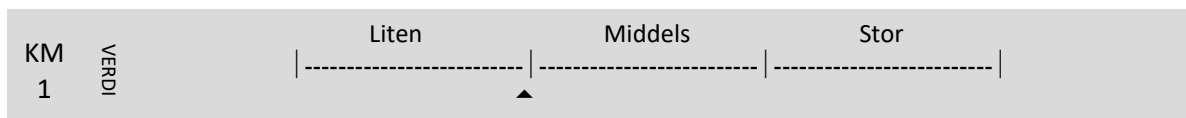

5.5. KM 1: SPOR ETTER HUSMANNSPLASS

Like vest for den sørlege trekanten av planområdet ligg tre objekt truleg knytt til ein husmannsplass. Lengst vest av desse er murrestar som i stadnamnarkivet er nemnde som «Perplassen, restar etter mur, tidl.plass» (www.fylkesatlas.no). Sørøst for desse ligg to ruinar registrerte i SEFRAK som ruinar etter løe (lade) og stovehus, begge daterte til 1700-talet. Næraste tufta ligg kring 40m frå plangrensa, og såleis i trygg avstand frå direkte inngrep.

VERDIVURDERING

Samla verdivurdering er liten verdi.

6. OMFANG- OG KONSEKVENSVURDERING

Til grunn for vurderinga ligg to planutkast til detaljregulering («skisse 1/2 september»). For temaet kulturminne og kulturmiljø reknar me desse som så like at dei vert vurderte som eitt alternativ.

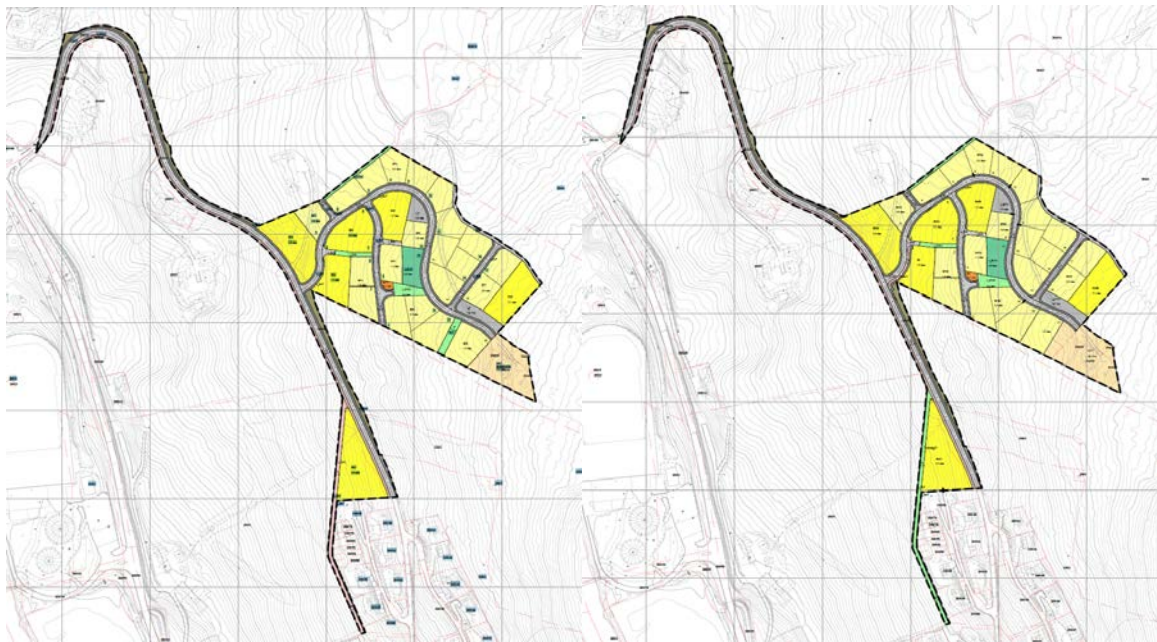

Fig. 16. Planutkasta som ligg til grunn for vurderingane av omfang og konsekvens.

Tiltaket omfattar bustadfelt med tilkomstveggar i planområdet.

6.1 0-ALTERNATIVET

I utgreiinga vert tiltaket vurdert opp mot 0-alternativet som er dagens tilstand i området.

Omfang og konsekvens av tiltaket vert vurdert opp mot 0-alternativet, som per definisjon har *intet* omfang og *ubetydeleg* konsekvens.

6.2 K 1

Løa K 1 vert ikkje direkte råka av tiltaket, men kulturhistoriske samanhengar mellom løa og jordbrukslandskapet i aust med K 3 og K 2 vert brotne. Omfanget av tiltaket er vurdert til *lite-middels negativt*.

K 1	VERDI	<div> <div>Liten</div> <div>Middels</div> <div>Stor</div> </div>				
		<div> <div>Stort neg.</div> <div>Middels neg.</div> <div>Lite / intet</div> <div>Middels pos.</div> <div>Stort pos.</div> </div>				
K 1	OMFANG	<div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>				
K 1	KONSEKVENNS	<div> <div>Ubetydeleg-liten negativ konsekvens</div> </div>				

K 1: Liten verdi og lite-middels negativt omfang gjev *lite negativ konsekvens (-)*.

6.3 K 2

Gardfjøsene K 2 vert direkte råka av tilkomstvegen til bustadfeltet og må rivast/fjernast. Omfanget av tiltaket er vurdert til *stort negativt*.

K 2	VERDI	<div> <div>Liten</div> <div>Middels</div> <div>Stor</div> </div>				
		<div> <div>Stort neg.</div> <div>Middels neg.</div> <div>Lite / intet</div> <div>Middels pos.</div> <div>Stort pos.</div> </div>				
K 2	OMFANG	<div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> <div></div> </div>				
K 2	KONSEKVENNS	<div> <div>Liten negativ konsekvens</div> </div>				

K 2: Liten verdi og stort negativt omfang gjev *lite negativ konsekvens (-)*.

6.4 K 3

Steingarden K 3 vert direkte råka av tiltaket (i areal regulert til bustadføremål). Omfanget av tiltaket er vurdert til *stort negativt*.

		Liten Middels Stor				
K 3	VERDI	----- ----- -----				
		▲				
		Stort neg. Middels neg. Lite / intet Middels pos. Stort pos.				
K 3	OMFANG	----- ----- ----- -----				
		▲				
K 3	KONSEKVENS	Liten negativ konsekvens				
		(-)				

K 3: Liten verdi og stort negativt omfang gjev liten negativ konsekvens (-).

6.5 K 4 og KM 1

Omfanget av tiltaket er vurdert til *intet* for K 4 og KM 1. Tiltaket har såleis *ubetydeleg konsekvens* for desse kulturminna/kulturmiljøa.

7. SAMANSTILLING

0-alternativet, framhald av dagens situasjon, er det alternativet som har minst negative konsekvensar for dei definerte kulturmiljøa i plan- og influensområdet.

Utbyggingsalternativet, alternativ 1, er samla rekna å ha *liten negativ konsekvens* for temaet kulturminne og kulturmiljø.

ALT.	KULTUR-MILJØ	KONSEKVENNS		SUM KONSEKVENNS		RANGERING
0	ALLE	UBETYDELEG	0	UBETYDELEG	0	1
1	K 1	UBETYDELEG-LITEN NEGATIV	0/-	LITEN NEGATIV	-	2
1	K 2	LITEN NEGATIV	-			
1	K 3	LITEN NEGATIV	-			
1	K 4	UBETYDELEG	0			
1	KM 1	UBETYDELEG	0			

Fig. 17. Samanfattande tabell for konsekvens.

8. VURDERING AV POTENSIAL FOR FUNN AV AUTOMATISK FREDA KULTURMINNE

Automatisk freda kulturminne kan i denne samanhengen noko forenkla grupperast i fire kategoriar:

- Strandbundne buplassar/aktivitetsplassar frå fangststeinalder. Typisk vert slike i ei §9 undersøking (registrering) påviste gjennom manuell prøvestikking langs førhistoriske strandnivå (40x40cm hol med spade).
- Kulturminne knytt til "utmarksnæringar" i bronse-, jern-, og mellomalder, i dagens utmark, synlege på overflata (kolframstillingsanlegg, jernvinne, hellarar mfl.). Hellarar og holer kan også vere brukt i steinalder, sjølv om dei ikkje er strandbundne. Typisk vert slike i ei §9 undersøking (registrering) påviste gjennom overflateregistrering, eventuelt i kombinasjon med sonderbor/manuell prøvestikking.
- Spor etter førhistorisk jordbruksbusetjing, typisk lokalisert til historisk innmark (stolpehol, kokegroper, åkerlag mm.). Typisk vert slike i ei §9 undersøking (registrering) påviste gjennom maskinell sjaking med gravemaskin.
- Kulturminne eldre enn 100 år i vatn eller sjø. Typisk vert slike i ei §9 undersøking (registrering) påviste av Sjøfartsmuseet gjennom undervannssøk/dukking.

I planområdet er potensialet knytt til utmarksnæringar og jordbruk frå bronse-, jern- og mellomalder. Potensialet er vurdert til lågt i heile planområdet, med unntak av sørleg del av ny tilkomstveg lengst sør (jf. vedlegg B). Grunna nærleiken til gamletunet på Abelbakken er potensialet her sett noko høgare. Vår vurdering er at dette tunet har røter attende til yngre jernalder, og at det godt kan ha lege tun i nærleiken tilbake i eldre jernalder. Bakkane aust for tunområda har såleis eit visst potensial for funn av fossile åkerlag.

Kulturavdelinga ved Fylkeskommunen vil truleg gjennomføre ei overflateregistrering av planområdet, og graving av prøvesjakter i delar av planområdet.

9. AVBØTANDE TILTAK

Tiltakshavar bør vurdere om det er mogleg, og tenleg, å ta vare på kulturhistoriske element i planområdet (steingarden K 3 og gardfjøsene K 2).

10. KJELDER

KJELDER PÅ INTERNETT

Arkeologisk tilvekst: www.unimus.no

Askeladden: <http://askeladden.ra.no>

Fylkesatlas, Sogn og Fjordane: <http://www.fylkesatlas.no>

Miljøstatus: <http://miljostatus.no>

SEFRAK-registeret. www.miljostatus.no

SKRIFTLIGE KJELDER

Brekke, N.G, Nordhagen, P.J. og Lexau, S.S. 2008: Norsk Arkitekturhistorie. Frå steinalder og bronsealder til det 21.hundreåret. Det norske samlaget.

Fett, P. 1960: Førhistoriske minne i Fjordane: Eid prestegjeld og Hornindal prestegjeld. Universitetet i Bergen, Historisk museum.

Hornindal kommune 2016: Kulturminneplan for Hornindal, høyringsutkast (19..04.16).

Kaldhol, H. 1910. Jordbunden i Hornindal.

Os, E. 1953. Eid og Hornindal. Oslo. Eid herad.

Riksantikvaren 2003: *Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar. Rettleiar*. Oslo, 2003.

Riksantikvaren 2010: *Kulturminner, kulturmiljøer og landskap. Plan- og bygningsloven. Versjon juni 2010. Veileder*. Oslo, 2010.

Riksantikvaren 2013a: Kulturminner i kommunen. Håndbok for lokal registrering. Oslo.

Riksantikvaren 2013b: Kulturminner i kommunen. Kulturminneplan. Oslo.

Riåsen, G.T. (red). 2000. Røde låver- alt under ett tak. NIKU- seminar om enhetslåven, Norges landbrukshøgskole og Norsk landbruksmuseum, 5-6. juni 2000. NIKU temahefte 024:1-102.

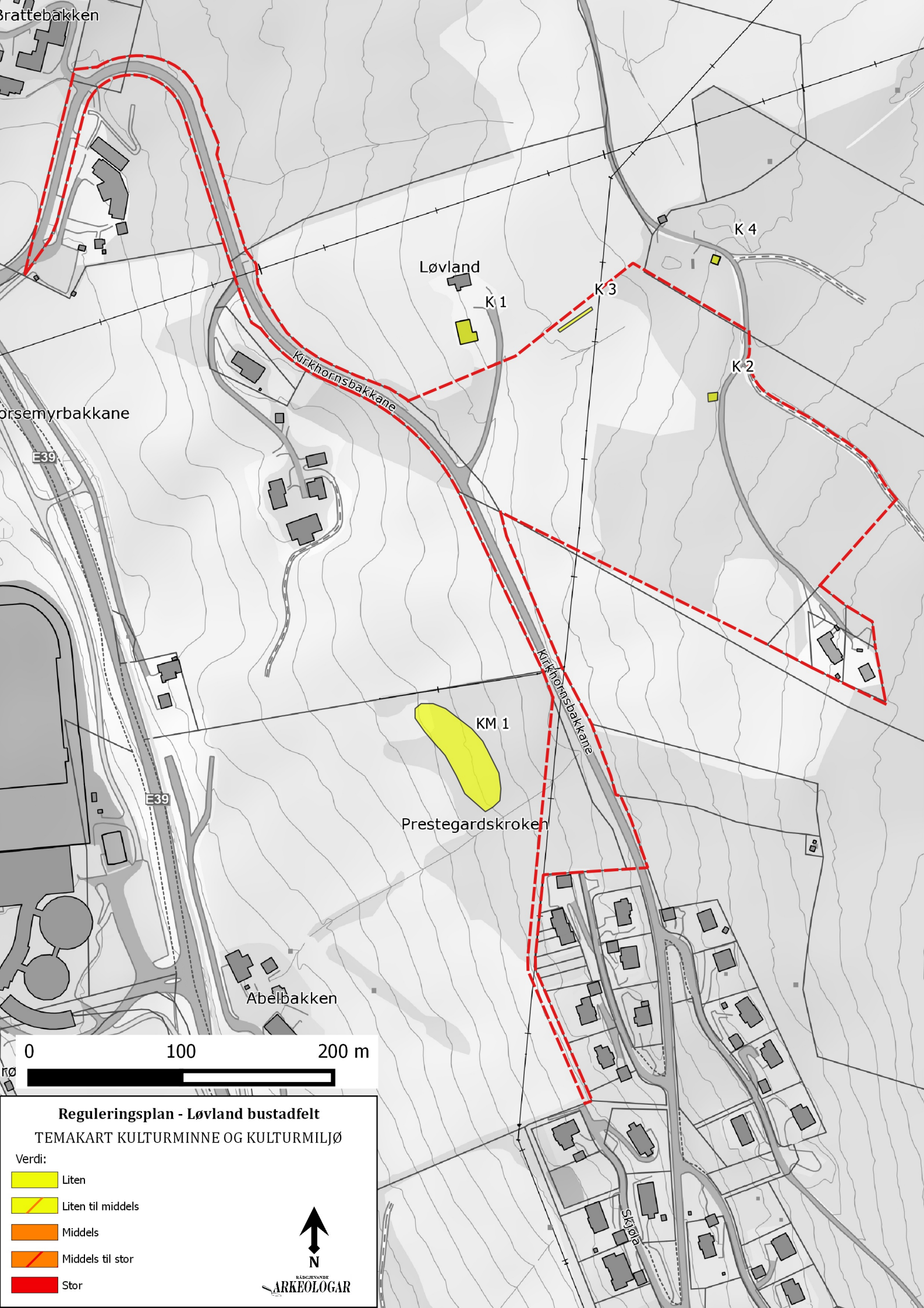
Sogn og Fjordane fylkeskommune 2014: «Kulturstrategi 2015-2018» (vedteken 25.11.2014).

Statens vegvesen 2014: *Konsekvensanalyser – Håndbok V712*.

Ytrehorn, J. 1988. Ljåsmedinga i Hornindal. Om livet i smia, og om kolbrenning. I: Hornindal historielag Historisk årsskrift nr.4, 1988.

11. VEDLEGG A: TEMAKART KULTURMINNE OG KULTURMILJØ

12. VEDLEGG B: KART FOR FUNNPOTENSIAL

Brattebakken

ørsemyrbakkane

E39

E39

Abelbakken

Løvland

Kirkhornsbakkane

Kirkhornsbakkane

Prestegardskroken

K 4

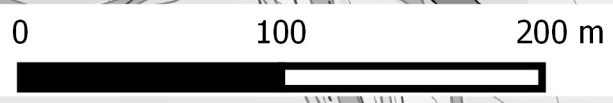
K 2

K 3

K 1

KM 1

Skjold

Reguleringsplan - Løvland bustadfelt
TEMAKART KULTURMINNE OG KULTURMILJØ

Verdi:

- Liten
- Liten til middels
- Middels
- Middels til stor
- Stor

N
RÅDGJEVAND
ARKEOLOGAR

